

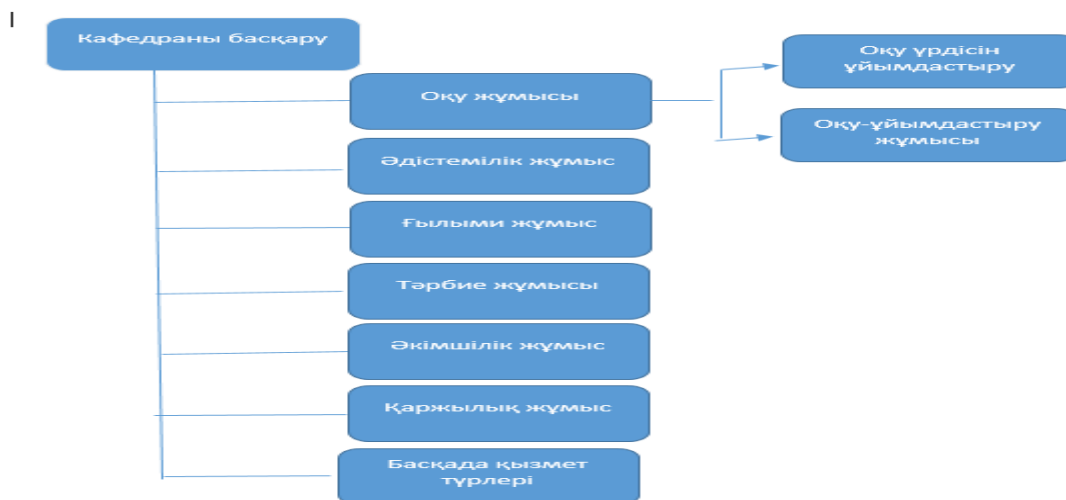
магистрант Айдаралы Н. Д., т.ғ.к. Боранкулова Г.С.

М.Х.Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті, Тараз, Қазақстан

b.gau@mail.ru

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ҚЫЗМЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖҰМЫСЫНА ТАЛДАУ

Кафедра оқу орнының негізгі оқу және ғылыми бөлімшесі болып табылады. Кафедраның оқу және аудиториядан тыс (ғылыми) қызметі білімнің бір немесе бірнеше саласында жүзеге асырылады және негізгі міндет-кең деңгейдегі жоғары білікті мамандарды даярлауға жатады. Директивалық құжаттамаға сәйкес бөлімде белгілі бір кірістер мен шығыстар жиынтығы бар, олар реттеуші механизмдер жиынтығымен бақыланады. Құрылымдық бөлімшені басқару үшін бөлім басшысына жоғары білімнің мемлекеттік білім беру стандартымен және ішкі нормативтік құқықтық актілермен анықталған қажетті өкілеттіктер мен ресурстар беріледі. Бөлімнің қызметін басқарудың бірқатар функцияларын бөлуге болады (1-сурет). Осы функцияларды жүзеге асыру үшін жауапкершілік бөлім басшысына жүктелген.

Сурет 1–Кафедраның атқаратын қызметі

Бөлімнің қызметін басқарудың бірқатар функцияларын бөлуге болады (1-сурет). Осы функцияларды орындау үшін жауапкершілік бөлім басшысына жүктеледі. Бөлімнің жұмыс істеуінің контекстік моделі 2-суретте көрсетілген. Бұл модель бөлім басшысының көзқарасы бойынша қарастырылады және бөлімнің бизнес-процестерін құрылымдық талдаудың моделі болып табылады [2].

Кафедраның келесі ағындары:

- студенттер мен ізденушілер - кафедраның жұмыс істеу процесінің негізгі ағыны;

- қаржылық құжаттар - бөлім жұмыс істеп жатқан кезде ақылы білім беру және басқа қызметтер үшін кірістерді қосады;
- іскери құжаттама - бөлімнің барлық жобалық-шаруашылық қызметін сипаттайтын ақпарат.

Кафедраның келесі ағындары:

- түлектер - кафедра қызметінің негізгі нәтижесі ретінде;
- есеп беру - бөлім қызметінің барлық бағыттары бойынша құжатталған нәтижелер;
- әдістемелік қолдау - оқытушылардың оқу құралдары мен сабақ өткізуге арналған әдістемелік нұсқаулықтарды іске асырудағы жұмысының өнімі;
- ғылыми еңбектер мен жарияланымдар - оқытушылардың ғылыми-зерттеу қызметінің нәтижелері, оның ішінде гранттық зерттеулер, ғылыми конференциялардағы баяндамалар мен жарияланымдар;

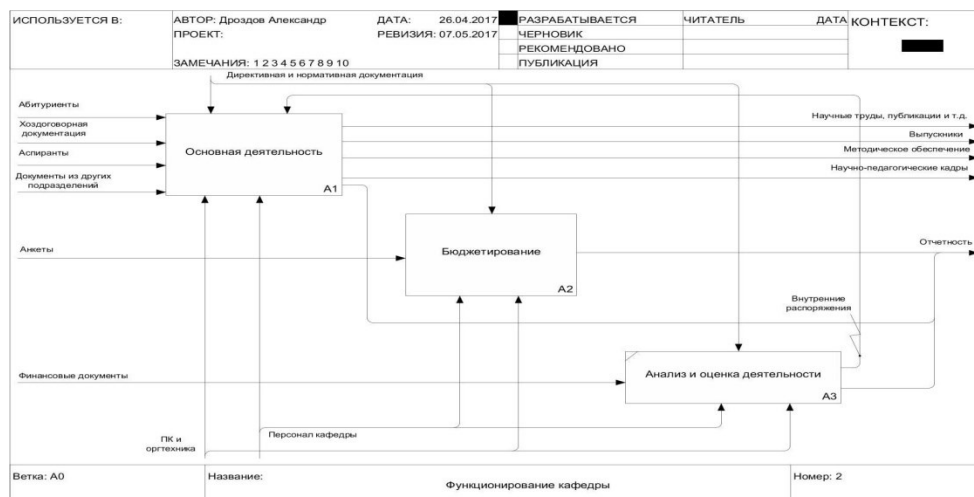

Сурет2–Кафедра қызметінің моделдерінің контекстік диаграммасы

-ғылыми-педагогикалық кадрлар - кафедра шеңберінде ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлаудың нәтижесі.

Кафедра қызметі университеттің барлық тиісті нормативтік құжаттарымен, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Білім министрлігінің тиісті бұйрықтарымен бақыланады.

Кафедраның қызметін толығырақ зерттеу үшін контекстік диаграмма функционалдық ерекшелігіне сәйкес бөлінді. Мұндай үрдіс 3-суретте көрсетілген.

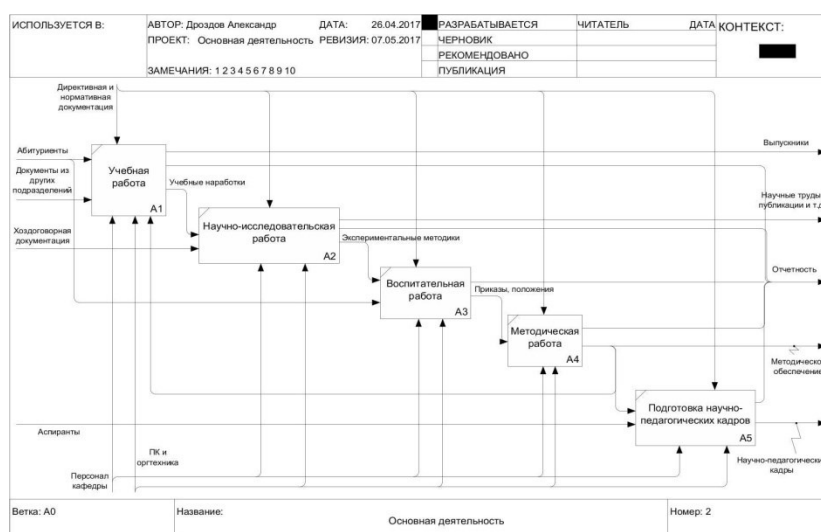

Сурет 3—Контекстік диаграмманың декомпозициясы

Бөлімнің жұмыс істеу процесін үш негізгі ішкі процестерге бөлуге болады:

- бөлімнің іске асырылуына қойылған барлық ағымдағы мақсаттар мен міндеттерді қамтитын негізгі қызмет;
- негізгі нәтижесі қаржылық жоспарлау болып табылатын бюджеттеу;
- тиімділікті талдау және бағалау, шешім қабылдау үшін қажетті процесс.

«Негізгі қызмет» үдерісі 4-суретте көрсетілген.

Сурет 4—«Негізгі қызмет» үрдісінің декомпозициясы

«Университет кафедрасы туралы ережеге» сәйкес кафедра бір немесе бірнеше бағыттар бойынша оқу-әдістемелік және ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізетін негізгі құрылымдық бөлімше болып табылады.

оқыту / мамандықтар, студенттер арасындағы тәрбие жұмысы, сонымен қатар ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлау және олардың біліктілігін арттыру.

Сондықтан біз негізгі қызмет бағыттарын бөліп көрсете аламыз (4-сурет):

- тәрбие жұмысы;
- ғылыми-зерттеу жұмысы; тәрбие жұмысы;
- әдістемелік жұмыс;

- ғылыми-педагогикалық кадрларды даярлау.

Кафедраның негізгі міндеті білікті мамандарды даярлау болып табылады, ол келесі процестер арқылы шешіледі: «оқу жұмысы», «ғылыми-зерттеу жұмысы» және «тәрбие жұмысы».

Тәрбие жұмысының процесіне мыналар кіреді: жалпы кафедрада және әр оқытушы үшін тәрбие жұмысын ұйымдастыру, студенттерге өзін-өзі тәрбиелеуде көмек көрсету, өзін-өзі жүзеге асыру, кең әлеуметтік және кәсіби тәжірибені игеру, студенттік клубтар мен бірлестіктерге және басқа да тәрбие жұмысының түрлеріне жетекшілік ету.

Зерттеу жұмысының процесі студенттер мен магистранттардың ғылыми жұмыстары мен жарияланымдарын әзірлеу, ғылыми зерттеулерді жоспарлау және ұйымдастырудан, сондай-ақ әртүрлі ғылыми конференцияларға қатысудан тұрады.

Кафедраның жұмыс істеу мақсаты тұрғысынан негізгі процесс «Оқу жұмысы» болып табылады. Ол студенттерді ЖОО бағдарламалары бойынша оқытады. Бұл процестің жүзеге асырылуына бөлім бастығы жауапты. Оқу жұмысы жөніндегі бөлім бастығының келесі функциялары бар:

- факультет деканымен бірлесіп, кафедраны оқыту бағыттарына сәйкес құзыреттіліктерді қалыптастыру жағдайларын ұйымдастырады;

- мемлекеттік білім беру стандарттарының орындалуын қамтамасыз етеді және жұмыс бағдарламалары мен оқу жоспарларының өзектілігін бақылайды;

- кафедра жүзеге асыратын білім беру қызметінің барлық түрлеріне қатысты оқу процесін басқарады;

- ағымдағы үлгерімнің мониторингін ұйымдастырады және білім беру процесінің реттелетін сапасын қамтамасыз етеді;

- кафедрада ақылы қосымша білім беру қызметін ұсынуды ұйымдастырады және бақылайды;

- оқыту бағыттары бойынша оқу үрдісі мен МАК ұйымдастырады бөлімдер;

- оқытушылық құрамды таңдауды ұйымдастырады, сонымен қатар бақылайды,

олардың біліктілігін арттыру.

Жақында университет жүзеге асыратын басқа бағдарламалар кафедраларға берілді: қосымша білім беру, біліктілікті арттыру, қашықтықтан қолдау және т.б.

Бұл оқытушылардың оқу жүктемесін тиімді жоспарлауға және оқытушылар құрамының жалақысына байланысты қаржылық ағымдарды бақылауға мүмкіндік береді.

Оқыту жұмысының процесі төменде 5 суретте толығырақ сипатталған.

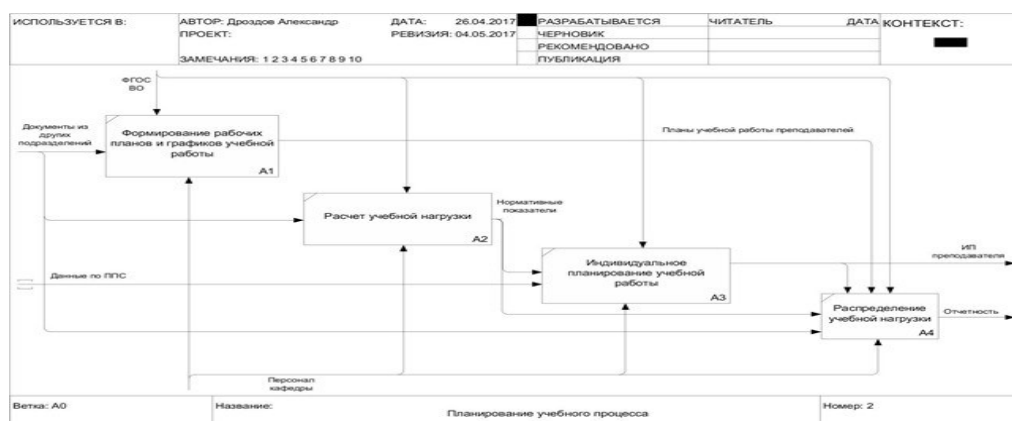
Сурет 5—«Оқу жұмысы» үрдісінің декомпозициясы

«Оқу жұмысы» процесіне мыналар кіреді: оқу процесін ұйымдастыру, оны жоспарлау және ағымдағы оқу үлгерімінің сапасын бақылау.

«Оқу жұмысы» процесі «Қазіргі оқу үлгерімінің сапасын бақылау», «Оқу процесін ұйымдастыру» және «Білім беру процесін жоспарлау» ішкі процестер жиынтығы ретінде ұсынылуы мүмкін.

Бұл қосалқы процестерді компьютерлік технологиялар мен әдістемелік қолдауды қолдана отырып, директивалық құжаттар негізінде жасауға болады. Көрсетілген ішкі процестерді іске асыру негізінде жоғары білікті мамандар ретінде бітірушілер болып табылатын талапкерлерді дайындау жүзеге асырылады. Оқу үдерісін ойдағыдай ұйымдастыру үшін оны жоспарлау қажет, ол білім беру процесінің өзін тікелей қамтамасыз ететін оқытушылар құрамының жұмыс уақытын сауатты және тиімді жоспарлауды қамтамасыз етуге бағытталған.

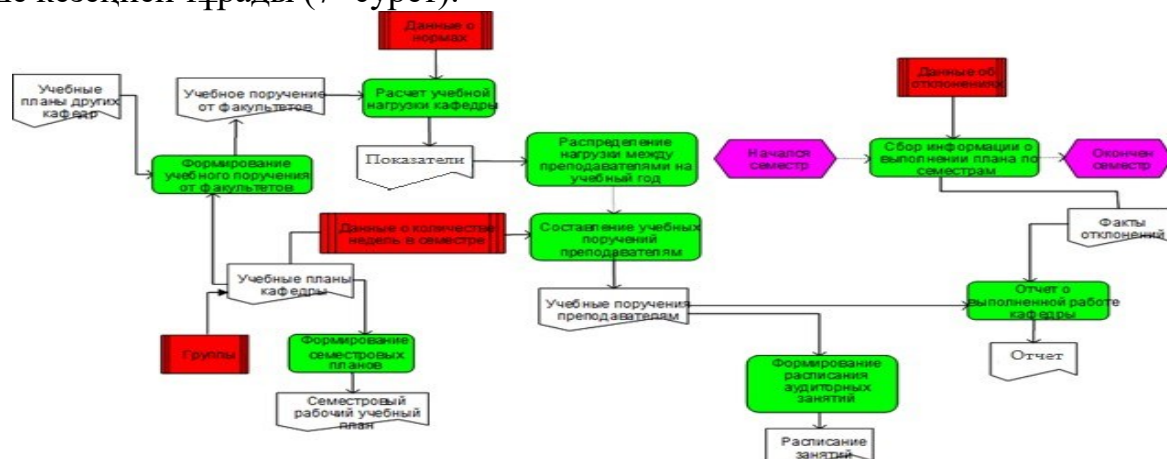
Оқу уақытын жоспарлау процесі 6-суретте көрсетілген.

Сурет 6—«Оқу үрдісін жоспарлау» үрдісінің декомпозициясы

Бұл процесс кафедра ішіндегі әрекеттерді реттеу үшін қажет оқу-ұйымдастырушылық құжаттаманы құрайды. Ол кафедраның оқу үдерісін реттейтін негізгі құжаттар - жұмыс оқу жоспарлары негізінде шығарылады. Бұл құжаттар кафедрада оқу-әдістемелік жұмыс процесінде құрылады және бекітілгеннен кейін олар оқу процесін ұйымдастыруда және жоспарлауда қолданылады. Кафедрада оқу-ұйымдастырушылық құжаттаманы құру процесі

бірнеше кезеңнен тұрады (7 -сурет):

Сурет 7–Оқу-ұйымдастыру құжатнамаларын құру үрдісі

- оқу процесін ұйымдастыруға арналған оқу жоспарларын құру;
- оқытушылардың оқу жүктемесін есептеу және кафедраның штат кестесін құру;
- оқытушылар арасында оқу жүктемесін бөлу, оқытушылар белгіленген мерзімде орындауы керек оқу тапсырмаларын құру;
- бұрын жасалған оқытушының жеке жұмыс жоспарына сәйкес, растайтын құжаттар негізінде кафедра оқытушылары орындаған жұмыстары туралы есеп құрастыру.

Оқытушының оқу жоспары оқытушының жеке жұмысын жоспарлаудың ажырамас бөлігі болып табылады. Оқытушыларға арналған жеке жұмыс жоспарларына оқу, зерттеу және әдістемелік жұмыстардың жоспарлары кіреді.

Оқу жұмыс жоспарлары - бұл оқытушының ағымдағы оқу жылындағы қызметінің негізгі көрсеткіштерін көрсететін құжаттар. Жеке жоспар құрған кезде оқытушының алдында жүктемені бөлу міндеті тұр, ал сыныптық және аудиториядан тыс сағаттарды оңтайлы бөлу керек.

Аудитория жүктемесіне мыналар кіруі мүмкін:

- дәріс беру;
- сабақтар, семинарлар, практикалық және зертханалық жұмыстар жүргізу
- жазбаша қорытынды аттестаттауды өткізу (тесттер мен емтихандар); курстық жұмысты орындау және оны қорғау мәселелері бойынша кеңес беру;қорғау;қорытынды аттестацияларды қайта тапсыру (тесттер мен емтихандар); студенттердің біліміне ағымдық бақылау жүргізу (тест, коллоквиум,тест жұмысы, блиц-тест жұмысы және т.б.).

Сыныптан тыс жүктеме мыналарды қамтуы мүмкін:

- ағымдағы жазбаша аттестацияларды тексеру (тест, блиц-чек,жұмыс);
- қорытынды біліктілік жұмыстарын басқару (ДЖ); курстық жұмыстарды қарау;
- ДЖ-ны қарау және оларға қарсы тұру; практикалық басшылық;
- ғылыми жұмыстар жазу;
- студенттермен ғылыми-зерттеу жұмыстарына басшылық ету;
- гранттар мен ғылыми жобалардағы жұмыстарға қатысу және т.б.

Жоспарлау жеке жүзеге асатындығына сүйене отырып, аудитоиядан тыс оқу жүктемесін бөлу әрдайым оңтайлы түрде бола бермейді деп айтуға болады. Сондықтан бұл процесті дұрыс басқаруға мүмкіндік беретін құрал қажет. Оқу жүктемесін әртүрлі критерийлер бойынша бөлудің қолданыстағы әдістері қарастырылды. Олардың негізінде сыныптан тыс оқу жүктемесін бөлу әдістемесі және оның алгоритмі құрастырылды ақпараттық жүйені жүзеге асыруға негіз болған іске асыру.

Осылайша, дамыған ақпараттық жүйені білім беру ұйымдарына енгізу тиімді және мақсатқа сай.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Акулова О.В. Проблема построения нелинейного процесса обучения в информационной среде // Человек и образование. – 2011. - №3. –С.7-11.
2. Александров Д.В. Инструментальные средства информационного менеджмента. CASE-технологии и распределенные информационные системы: Учебное пособие / Д.В. Александров. - М.: ФиС, 2011. - 224с.
3. Андреев В.В. Адаптация автоматизированной системы организационного управления учебным процессом на основе анализа управления документацией высшего учебного заведения / В. В. Андреев, Н. В. Герова // Педагогическое образование в России. — 2013. — № 5. — С. 25-29.
4. Заботина Н.Н. Проектирование информационных систем / Н.Н. Заботина. - М.: Инфра-М, 2013. - 336с.
5. Затонский А.В. Информационные технологии. Разработка информационных моделей и систем. Учебное пособие / А.В. Затонский. - М.: РИОР, Инфра-М, 2014. 344с.
6. Зафиевский А.В. Автоматизация управления учебным процессом в ВУЗе // Успех и современного естествознания. - 2010. №1. С. 115-117.

